

Oponentský posudek disertační práce

Autor práce: Mgr. Jaroslav Trnka

Název: Lidství a zvířecost mezi Heideggerem a Derridou

Disertační práce J. Trnky vychází z Heideggerových fenomenologických analýz zvířecosti tak, jak je nacházíme ve svazku 29/30 GA (Die Grundbegriffe der Metaphysik) a snaží se s pomocí pozdního Heideggera a raného Derridy tyto analýzy domýšlet a korigovat, respektive nově formulovat přístup ke zvířecosti jako „setkání se zvířetem“. Práce je rozvržena do sedmi kapitol, v nichž si autor především připravuje půdu pro vlastní uchopení zvířecosti v „setkání se zvířetem“, a to rozborů některých pozdních Heideggerových textů jako je *Dopis o „humanismu“* či přednášky *Věc a Čas a bytí*. Nadto věnuje jednu kapitolu Derridovi v souvislosti s jeho interpretací Heideggera. Práce je cenná především tím, že ukazuje kolik otázek je třeba vzít v úvahu, chceme-li se pokusit v souladu s jiným přístupem k lidskému pobytu po obratu také tematizovat postavení zvířete. Aby bylo možno tuto práci, tak bohatou na filosofickou problematiku, zhodnotit a prodiskutovat v plném rozsahu, bylo by třeba tak učinit na ploše, jež by svým rozsahem přesáhla rozsah vlastní práce. Neskrývám, že s řadou interpretačních pokusů se neztotožňuji, což ovšem nikterak neubírá autorovi právo vydat se ve svém myšlení zvoleným směrem. Hodnotím kladně především šíři záběru, tzn. hlubokou seznámenost autora se zvolenou problematikou. Osobně považuji za nejpřínosnější závěrečné upozornění na nutnost vnést do dalších úvah týkajících se zvířecosti problematiku „věcnění věcí“ a otázku tělesnosti (ta je u Heideggera promyšlena především v *Zollikonských seminářích*). Tím, domnívám se, otevřel autor cestu k promyšlení zvolené problematiky v intencích Heideggerovy filosofie po obratu.

Připojuji několik výběrových poznámek a otázek, které by měly posloužit jednak autorovi v další práci na zvoleném tématu, jednak jako podklad k diskusi v rámci obhajoby.

Domnívám se, že nelze u Heideggera říci, že „možnost je myšlena jako skutečná a takto vlastně podřízená skutečnosti či přítomnosti jako původnímu smyslu bytí, jak jej chápe metafysika...“ (str. 3), neboť bytí není jsoucnem, nýbrž tím, co každou přítomnost či skutečnost umožňuje.

Je pravda, že v období *Bytí a času* je člověk chápán jako pobyt, tzn. trvale vztažený k bytí, kdežto po obratu to již neplatí. Být pobytím jako místem pravdy bytí (Da-sein) se člověk stát *může*, kdežto jako výlučně vztažený na jsoucná (ovšem jako jsoucná) nese titul „das Weg-sein“. Člověk jako pobyt v období *Bytí a času* není vázán k bytí tázáním (jak se zde naznačuje), nýbrž jde o trvalou vazbu, jež už je dána „vorontologisch“.

Doufám, že v rámci 1. kapitoly se chce naznačit, že možnost zde není myšlena v tradičním protipostavení vůči skutečnosti a nutnosti.

Chceme-li se dobrat zvířecosti či promýšlet způsob setkání se zvířetem, je otázkou, zda to vyžaduje zabývat se autenticitou ve smyslu *Bytí a času* a provinilostí odhodlanosti. Ke 2. kapitole bych rád poznamenal, že pro Heideggera není „vrženost základem provinilosti každé možnosti“ (str. 27), nýbrž provinilost pobytu (ne možnosti) je založena v odhodlanosti samé, ve volbě možnosti, která ostatní možnosti nutně opomíná. „Odhodlaný rozvrh“ není zbaven proto ani provinilosti, nýbrž ji odhodlaně přijímá, ani není zbaven vrženosti, nýbrž jako dějinný je vždy vržený do situace, v níž se rozvrhuje, je vždy vrženým rozvrhem. Naproti tomu zvíře není v tomto smyslu vrženo, protože nepřijímá předanou dějinnou podobu světa.

Je třeba si také uvědomit, že ony teze o „weltarm“ zvířete a „weltbildend“ člověka nejsou nějaké Heideggerovy axiomy, z nichž se vyvozuje to ostatní, ale *communis opinio*, z níž se vyjde, aby se za povrchovými fenomény ukázaly ony suponující.

Nenašel jsem jasné zdůvodnění překladu „sebranost“ pro „Benommenheit“. Při seminární četbě příslušného textu (GA Bd. 29/30) došlo opakovaně ke shodě v použití slova „zabranost“ ve smyslu zabranosti do sebe či zajatosti jako zaujatosti sebou, což je myšleno v kontrastu k otevřenosti pobytu.

Pokud jde o čas v souvislosti se zvířetem (viz str. 34) doporučoval bych prostudovat příslušné partie z Heideggerova GA Bd. 38 („*Haben Tiere einen Zeitsinn?*“; „*Absetzung des tierischen Leben vom geschichtlichen Dasein*“).

Jestli dobře rozumím autorovu záměru v jeho úvaze o setkání člověka se zvířetem, pak jeho zájem se přesunuje od pobytu ve smyslu *Bytí a času* k myšlenkám, které jsou prezentovány v poválečných textech. Tento úkol, který před filosofií stojí, je autorem v této práci otevřen a to je jistě záslužný čin. Pro další krok na této cestě nebude patrně dostačovat interpretace uvedených textů, které jsou stručnou rekapitulací a vyústěním toho, co Heidegger vypracoval v předchozím desetiletí, myšlenek, jež jsou nyní v plném rozsahu k dispozici (3. oddíl GA).

(Nemohu si odpustit technickou poznámku: Vedlejší věty přívlastkové začínající zájmenem „který“ stojí hned za řídicím podstatným jménem. Není možné psát věty typu: Tatínek s maminkou a dětmi šli na procházku, který měl dnes volno. A takových vět je v práci celá řada.)

Jak moje úvodní celková charakteristika disertační práce, tak mé poznámky k ní, jistě svědčí o tom, že práce mě zaujala a považuji ji za hodnou pozornosti. Disertační práci, kterou Mgr. Jaroslav Trnka předkládá doporučuji z výše uvedených důvodů k obhajobě.

V Praze dne 9. září 2011

Jiří Michálek